

Η θεματολογία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Α/θμια Εκπαίδευση

Ν. Βουδρισλής*, Δάσκαλος
Μ. Αυγερινού, Δασκάλα

Λέξεις κλειδιά: Θεματολογία, Προγράμματα Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Θεματικός προσανατολισμός Π.Ε.

Περίληψη

Στην εργασία αυτή ταξινομούνται τα προγράμματα Π.Ε. 17 Διευθύνσεων της Α/θμιας Εκπαίδευσης που υλοποιήθηκαν τα έτη 1999-2002, κατά θεματικές ενότητες ανάλογα με το περιεχόμενό τους.

Σκοπός της εργασίας είναι να καταγραφεί ο θεματικός προσανατολισμός των προγραμμάτων Π.Ε. καθώς το περιεχόμενό της είναι πολυδιάστατο και συνδέεται με τον τρόπο που οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την έννοια του περιβάλλοντος.

Εισαγωγή

Ένα από τα χαρακτηριστικά της Π.Ε. στην Ελλάδα είναι ότι δεν έχει σαφή θεματολογία (Καλαϊτζίδης 1999), δεν έχει ξεκαθαριστεί δηλαδή ακόμα ποιο είναι το περιεχόμενό της. Ο λόγος της σύγχυσης αυτής είναι ότι η Π.Ε. φορτίζεται αναλογικά με όλες τις ασάφειες, τις αοριστίες και την πολυπλοκότητα που η ίδια η έννοια του περιβάλλοντος προκαλεί (Φλογαΐτη, 1998).

Όπως είναι φυσικό, κάθε εκπαιδευτικός που εμπλέκεται στις διαδικασίες της Π.Ε. επηρεάζεται από την αντίληψη που έχει διαμορφώσει για την έννοια του περιβάλλοντος, σύμφωνα με την επιστήμη που έχει σπουδάσει, ή την πληροφόρηση που διαθέτει.

Ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την έννοια του περιβάλλοντος, οδηγεί σε διαφορετικές προσεγγίσεις και ερμηνείες της Π.Ε., που επηρεάζουν τις επιλογές μας και τον τρόπο υλοποίησης των προγραμμάτων Π.Ε.

Έρευνα-δείγμα

Με βάση τα παραπάνω, διαμορφώθηκε ο σκοπός της έρευνας μας, που είναι να προσδιορίσουμε το θεματικό προσανατολισμό της Π.Ε. στην Α/θμια Εκπαίδευση. Συγκεντρώσαμε έτσι τους τίτλους των προγραμμάτων 17 Διευθύνσεων Α/θμιας Εκπαίδευσης που υλοποιήθηκαν την τριετία 1999-2002. Οι Διευθύνσεις αυτές (ποσοστό 29% του συνολικού αριθμού των Δ/νσεων) κατανέμονται σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια (ηπειρωτική και νησιώτικη) και καλύπτουν όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα¹.

Τα προγράμματα, που ανέρχονται σε 1676, τα ταξινομήσαμε στις εξής κατηγορίες: 1) Δάσος, 2) Νερό (Υδροβιότοποι, Θάλασσα), 3) Διατροφή, 4) Αστικό περιβάλλον, 5) Πολιτιστικά θέματα (τοπική ιστορία, παράδοση), 6) Απειλούμενα είδη, 7) Σχολικός χώρος, 8) Διαχείριση απορριμμάτων-Ανακύκλωση, 9) Χλωρίδα-πανίδα, 10) Έδαφος-Υπέδαφος, 11) Ενέργεια, 12) Ατμόσφαιρα-αέρας, 13) Φυσικό περιβάλλον, 14) Διάφορα.

¹ Οι Διευθύνσεις Α/θμιας Εκπ/σης είναι οι εξής: Έβρου, Ροδόπης, Καβάλας, Α΄ Θεσσαλονίκης, Β΄ Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Πέλλας, Πιερίας, Άρτας, Θεσπρωτίας, Ζακύνθου, Δ΄ Αθήνας, Πειραιά, Αχαΐας, Χίου, Λέσβου, Ηρακλείου Κρήτης.

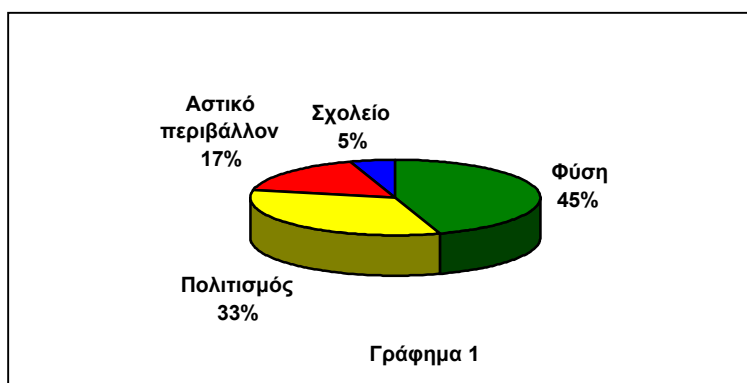
Αποτελέσματα

Όπως μπορούμε να δούμε στον πίνακα 1 υπερτερούν τα προγράμματα που έχουν ως θέμα τους το νερό (υδροβιότοποι, θάλασσα, διαχείριση νερού) και ακολουθούν τα προγράμματα τοπικής ιστορίας-παράδοσης και χλωρίδας και πανίδας (ζώα-φυτά).

Στον γράφημα 1 παρουσιάζονται τα προγράμματα ομαδοποιημένα σε τέσσερις κατηγορίες (Φυσικό περιβάλλον, Αστικό περιβάλλον, Πολιτισμός και Σχολικό περιβάλλον). Βλέπουμε ότι υπερτερούν τα θέματα που αφορούν το φυσικό περιβάλλον (44,8%), δεύτερη επιλογή είναι τα θέματα πολιτισμού (33%), στην τρίτη θέση είναι το αστικό περιβάλλον (17,2%), ενώ το σχολικό περιβάλλον έχει μικρή παρουσία (5%).

Θέμα	Αρ. Προγραμμάτων	Ποσοστό
Δάσος	80	4,77
Νερό	288	17,18
Διατροφή	146	8,71
Αστικό Περιβάλλον	140	8,35
Τοπική ιστορία-παράδοση	260	15,51
Απειλούμενα είδη	62	3,69
Σχολικός χώρος	82	4,89
Ανακύκλωση	136	8,11
Ζώα-φυτά	259	15,45
Έδαφος-Υπέδαφος	14	0,83
Ενέργεια	19	1,13
Αέρας	13	0,77
Διάφορα	147	8,77
Φυσικό περιβάλλον	30	1,78
Σύνολο	1676	

Πίνακας 1

Διαπιστώσεις

- Τα θέματα που αφορούν το φυσικό περιβάλλον (δάσος, νερό, απειλούμενα είδη, φυτά κλπ) υπερτερούν καθώς η έννοια του περιβάλλοντος σε πρώτο επίπεδο παραπέμπει συνήθως στη φύση.
- Οι έλληνες εκπαιδευτικοί δίνουν μεγάλη βαρύτητα στο πολιτισμικό περιβάλλον (ιστορία, παράδοση, κοινωνικό περιβάλλον), γεγονός που συνδέεται τόσο με την ευαισθησία μας απέναντι σε θέματα παράδοσης και ιστορίας, όσο και με την

έλλειψη αντίστοιχων θεσμών (π.χ. θεατρική παιδεία, ιστορία-λαογραφία, Αγωγή Καταναλωτή κλπ.)

- Τα θέματα που αφορούν το αστικό περιβάλλον είναι σαφώς περιορισμένα, παρόλο που η διόγκωση των πόλεων συνδέεται άμεσα με τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε σε τοπικό επίπεδο (ατμοσφαιρική ρύπανση, ηχορύπανση, κυκλοφοριακή συμφόρηση, έλλειψη πράσινου) αλλά και παγκόσμιο (όξινη βροχή, φαινόμενο θερμοκηπίου).
- Ένα μεγάλο ποσοστό προγραμμάτων (9%) αφορούν θέματα υγείας (τροφή, διατροφή κλπ.), τα οποία διαχειρίζεται πλέον η Αγωγή Υγείας.
- Ο χώρος του σχολικού περιβάλλοντος, στον οποίο οι μαθητές περνούν ένα μεγάλο μέρος της μέρας τους, κατέχει το μικρότερο ποσοστό στα προγράμματα που υλοποιούνται. Παραμελείται δηλαδή ένα άμεσο και κοντινό στο παιδί περιβάλλον που συνδέεται με αισθητικές, λειτουργικές και παιδαγωγικές ανάγκες.
- Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι τα προγράμματα που πραγματοποιούνται στα Νηπιαγωγεία είναι μόλις το **17%** των συνολικών προγραμμάτων, με ανοδικές όμως τάσεις από χρονιά σε χρονιά. Σε μερικούς μάλιστα νομούς η Π.Ε. στην προσχολική ηλικία είναι σχεδόν ανύπαρκτη, γεγονός που θα πρέπει να μας προβληματίσει καθώς η ηλικία αυτή είναι από τις πιο κατάλληλες για να ξεκινήσουμε δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
- Θέματα όπως η ενέργεια, ο αέρας, το έδαφος δεν είναι καθόλου δημοφιλή στην Α/θμια Εκπαίδευση. Αυτό οφείλεται κατά τη γνώμη μας, στη δυσκολία που παρουσιάζει η προσέγγιση τέτοιων θεμάτων στις μικρές ηλικίες, στην έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε παρόμοια θέματα και στην έλλειψη μεθοδολογικών προτάσεων, εποπτικού υλικού κλπ.

Συμπέρασμα

Η θεματολογία των προγραμμάτων Π.Ε. στην Α/θμια Εκπαίδευση είναι ευρύτατη και καλύπτει όλες τις πτυχές της έννοιας του περιβάλλοντος όπως αυτό ορίστηκε στις διεθνείς διασκέψεις. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο φυσικό περιβάλλον, ενώ φαίνεται να παραγνωρίζεται το αστικό περιβάλλον και τα προβλήματά του.

Βιβλιογραφία

Βουδρισλής Ν., Αυγερινού Μ., «Ο θεματικός προσανατολισμός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Α/θμια Εκπαίδευση», Περιοδικό για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τεύχος 29, 2003.

Καλαϊτζίδης, Δ., Ουζούνης, Κ., (1999) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και πράξη*, Εκδ. Σπανίδης, Ξάνθη.

Καλαϊτζίδης, Δ., Ουζούνης, Κ., «Τι είναι και τι δεν είναι η Π.Ε.» Περιβαλλοντική Αγωγή, τεύχος 4, 2001, σελ.13-15.

Νικολάου, Κ., «Η αναγκαιότητα θεματικού αναπροσανατολισμού της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης», για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τεύχος 13-14, 1998, σελ 9-12.

Φλογαίτη, Ε., (1998) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.